

einfach aus Nikolaus I. (Epist. VI, 480, Z. 32 ff.) übernommen. Aber erst im weiteren Verlauf des Schreibens führt Leo die Autorität des Nikolaus namentlich an, als sei alles Vorhergehende seinem eigenen Wissen oder Denken entsprungen¹. Sein Zitat verbindet zwei im Original in umgekehrter Reihenfolge stehende Stellen:

Nikolaus I.

Epist. VI, 475, Z. 6:
Ista igitur privilegia huic sanctae ecclesiae a Christo donata, a synodibus non donata, sed iam solummodo celebrata et venerata, — —.

Epist. VI, 474, Z. 35 — 475, Z. 5: praesertim cum ecclesiae Romanae privilegia — — — a sanctis universalibus synodis celebrata atque a cuncta ecclesia iugiter venerata nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari; quoniam fundamentum, quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus et, quod Deus statuit, firmum validumque consistit, illeque potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere temptat. Privilegia, inquam, istius sedis vel ecclesiae perpetua sunt; divinitus radicata atque plantata sunt; impingi possunt, transferri non possunt; trahi possunt, evelli non possunt. Quae ante imperium vestrum fuerunt et permanent Deo gratias actenus illibata manebuntque post vos et, quousque Chri-

Leo.

Ista igitur privilegia teste beato papa Nicolao Romanae ecclesiae a Christo donata, a synodis non donata, sed tantummodo celebrata et venerata, quae nullatenus possunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari; quoniam fundamentum, quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus et, quod Deus statuit, firmum validumque consistit. Verum ille potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere temptat. Ipsa namque privilegia Romanae ecclesiae impingi possunt, transferri (transferri *Olleris*) non possunt; trahi possunt, evelli non possunt: quae permanet (permanent *Olleris*) illibata. Quousque Christianum nomen predicatum fuerit, illa subsistere non cessabit immutata.

1) Dass diese Methode der Entlehnung in der kurialen Kanzlei seit langem Brauch war, sei hier nur beiläufig erwähnt.